

KAROLINA MAZUR* – KRAKÓW
KS. JERZY ADAMCZYK** – LUBLIN

**ARCHIWUM TAJNE W KURII DIECEZJALNEJ
JAKO SZCZEGÓLNY PRZEJAW EKLEZJALNEJ
„KULTURY SEKRETU”**

**SECRET ARCHIVE IN THE DIOCESAN CURIA AS
A SPECIAL MANIFESTATION OF THE ECCLESIAL
‘CULTURE OF SECRECY’**

Abstract

The category of secrecy is of particular significance in the canonical order. It is meant to protect the individual and the church community, the freedom of the individual believer and the freedom of the community. Of particular importance is the secrecy in criminal trials. The secrecy constitutes a protection of the Church's freedom from undue external interference and pressure, enabling it to fulfil its task in the world to the best of its ability for the good of humanity; it protects Church institutions, serves to respect the privacy of individuals, preserves the autonomy of the Catholic Church, and facilitates the normal functioning of institutions and the realization of the common good. A spectacular manifestation of the appreciation of secrecy in canon law and the functioning of the Church is the canonical institution of a secret archive in the diocesan curia, whose goals coincide with those of the canonical category of secrecy.

The purpose of this article is to present in canonical terms the question of the secret archive in the diocesan curia, which appears as a particular manifestation of the ecclesial ‘culture of secrecy’. Part one discusses the role of secre-

* Karolina Mazur – dr prawa kanonicznego, dr teologii, mgr prawa, adiunkt, Wydział Prawa Kanonicznego, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

e-mail: karolina.mazur@upjp2.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-8551-9239>

** Ks. Jerzy Adamczyk – dr hab. prawa kanonicznego, adiunkt, Instytut Nauk Teologicznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: jerzy.adamczyk@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0003-1415-7378>

cy in the canonical system. In the second part, the issue of the obligation to establish and care for the secret archive is presented on the basis of canonical regulations, followed by a presentation of the documents that constitute the secret archive's stock, and finally the destruction of documents from the secret archive is addressed.

Keywords: bishop; secret archive; secrecy; diocesan curia; documents

Translated by Marek Robak-Sobolewski

Streszczenie

Kategoria sekretu posiada doniosłe znaczenie w porządku kanonicznym. Ma ona chronić jednostkę i wspólnotę kościelną, wolność poszczególnych wiernych i wolność wspólnoty. Szczególne znaczenie ma sekret w procesach karnych. Sekret stanowi ochronę wolności Kościoła przed nadmiernymi ingerencjami i naciskami zewnętrznymi, umożliwiając mu jak najlepsze wypełnianie swojego zadania w świecie dla dobra ludzkości, chroni instytucje kościelne, służy poszanowaniu prywatności osób, zachowaniu autonomii Kościoła katolickiego, ułatwia normalne funkcjonowanie instytucji i realizację dobra wspólnego. Spektakularnym przejawem dowartościowania tajemnicy w prawie kanonicznym i funkcjonowaniu Kościoła jest kanoniczna instytucja tajnego archiwum w kurii diecezjalnej, której cele pokrywają się z celami kanonicznej kategorii sekretu.

Celem artykułu jest przedstawienie w aspekcie kanonicznym problematyki archiwum tajnego w kurii diecezjalnej, które jawi się jako szczególny przejaw eklezjalnej „kultury sekretu”. W części pierwszej omówiono rolę sekretu w systemie kanonicznym. W części drugiej, w oparciu o przepisy kanoniczne, przedstawiono sprawę obowiązku ustanowienia i troski o archiwum tajne, następnie zaprezentowano dokumenty stanowiące zasób archiwum tajnego, a na końcu podjęto kwestię niszczenia dokumentów z archiwum tajnego.

Słowa kluczowe: biskup; archiwum tajne; sekret; kuria diecezjalna; dokumenty

Wstęp

To, w jak wielkim stopniu zachowywanie tajemnic jest zgodne z naturą człowieka, wynika oczywiście przede wszystkim z faktu, że liczne sprawy, choć mówi się o nich na zewnątrz, mają jednak początek i są rozważane w intymności serca, a ujawniane są roztropnie po dojrzałej refleksji. Dlatego milczenie, rzecz naprawdę trudna, jak też publiczne przemawianie na podstawie refleksji, to cechy człowieka doskonałego: w rzeczy samej „jest czas milczenia i czas mówienia” (por. Koh 3,7), a człowiekiem doskonałym jest ten, kto potrafi trzymać na uwierzy własny język (por. Jk 3, 2)¹.

¹ Secretaria Status, *Rescriptum ex audientia, instructio „Secreta continere”, de secreto pontificio (4 Februarii 1974), Introductio, „Acta Apostolicae Sedis”*, 66 (1974) s. 88-92, przekład polski w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, t. 7, z. 1, red. E. Szafrowski, Warszawa 1977, s. 213-221.

Ta kwestia odnosi się również do Kościoła, który jest wspólnotą ludzi wierzących. Jakkolwiek został mu zlecony nakaz przepowiadania Ewangelii Chrystusa i świadczenia o niej, to jednak ma również obowiązek przechowywania tajemnicy i rozważania słów w swoim sercu, aby dzieła Boże były rozgłaszane słusznie i szeroko, a słowo Pańskie rozszerzało się i rozślawiało².

Jest więc rzeczą na wskroś słuszną, że tym, którzy zostają wezwani do służenia Ludowi Bożemu, powierza się niektóre sprawy, które należy strzec pod tajemnicą, czyli takie, które ujawnione lub ujawnione w niewłaściwym czasie czy w niewłaściwy sposób szkodzą budowaniu Kościoła albo naruszają dobro publiczne, albo też uderzają w nienaruszalne prawa osób prywatnych czy wspólnot³. Wobec tego nietrudno zauważyć, że kategoria tajemnicy posiada ważne znaczenie w życiu Kościoła i konsekwentnie ma swoje miejsce w porządku kanonicznym. Wyrazistym przykładem konieczności zachowania sekretu w Kościele jest kanoniczna instytucja archiwum tajnego, które winno się znajdować w każdej kurii diecezjalnej.

Powstaje w związku z tym szereg pytań. Jakie jest eklesjalne znaczenie sekretu? Jakich dóbr ma chronić zachowanie tajemnicy? Jak przedstawia się kwestia ustanowienia i jaki jest cel archiwum tajnego w kurii? Jakie rodzaje dokumentów należy deponować w wymienionym archiwum oraz kto sprawuje pieczę nad tym zbiorem? A co z okresową likwidacją dokumentów w archiwum? Niniejszy artykuł stanowi próbę odpowiedzi na przedstawione pytania-problemy.

Kategoria sekretu w systemie kanonicznym

Wyrażanie na zewnątrz swoich myśli nie zawsze jest obowiązkiem: zarówno moralność, jak i prawo uznają milczenie i tajemnicę za zgodne z prawem i obowiązkowe w wielu przypadkach.

Tajemnica⁴ to wiedza o prawdzie, która winna być ukryta. Jest to specyficzny rodzaj prawdy o podwójnym aspekcie znaczeniowym – obiektywnym i subiektywnym. Obiektywnie tajemnica jest cechą samego przedmiotu, informacji lub prawdy, która musi pozostać ukryta i zastrzeżona, niezależnie od tego, czy jest to coś, co jest znane ze słyszenia (w odniesieniu do którego istnieje obowiązek zachowania poufności), czy coś zawartego w dokumencie (w odniesieniu do którego również pozostaje obowiązek zachowania poufności, podlegający specjalnej

² Por. tamże.

³ Por. tamże; por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Instrukcja duszpasterska „Aetatis novae” o przekazie społecznym w 20. rocznicę „Communio et progressio”* (22 lutego 1992), nr 121, „Acta Apostolicae Sedis”, 84 (1992) s. 447-468, tekst polski: „L'Osservatore Romano” wydanie polskie, (1992) s. 50-59.

⁴ Polskie wydanie Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku (*Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25 Ianuarii 1983), „Acta Apostolicae Sedis”, 1983, pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks prawa kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022, dalej: KPK) używa pojęcia „tajemnica”, czasem „tajny”, choć w wersji oryginalnej zastosowano wyrażenie *secretum*. W artykule będzie się zamiennie używać terminów: sekret, tajemnica, tajny; zob. U. Rhode, *Trasparenza e segreto nel diritto canonico*, „Periodica de Re Canonica”, 107 (2018) nr 3, s. 466.

ochronie)⁵. Subiektywnie tajemnica oznacza obowiązek nieujawniania, dyskrecji lub milczenia, co zakłada podział na tych, którzy mają zastrzeżoną wiedzę, i tych, którzy nie znają zakrytej prawdy. To rozróżnienie wskazuje podmioty zobowiązane do zachowania tajemnicy⁶.

Zwykle rozróżnia się dwa rodzaje tajemnicy. Tajemnicę przyrzeczoną i tajemnicę naturalną. Tajemnica przyrzeczona to tajemnica, która powinna być zachowana na mocy obietnicy przez tego, kto ma określoną wiedzę. Obietnica ta może być wyraźna, w tym przypadku mówimy o poufności lub tajemnicy zleconej, albo może to być obietnica milcząca czy domniemana, wynikająca z określonej relacji społecznej lub prawnej. W tym przypadku mówi się o tajemnicy zawodowej. Tajemnicę naturalną stanowi zbiór faktów, które muszą pozostać ukryte ze względu na swoją naturę i których ujawnienie pociągnęłoby za sobą szkodę indywidualną lub zbiorową, narażając na szwank różne dobra społeczne, do których człowiek i społeczeństwo mają prawo. W tym przypadku obowiązek zachowania tajemnicy opiera się na sprawiedliwości.

Poufna relacja osobowa wiąże się z obowiązkiem mówienia prawdy, wierności danemu słowu i powinnością zachowania w tajemnicy tego, co zostało przekazane pod warunkiem dochowania sekretu. Prawo uwzględnia ten naturalny obowiązek, stanowiący istotny punkt łączący etykę i prawo – związek, bez którego prawo nie może być społecznie skuteczne.

Na prawną fizjonomię tajemnicy składają się dwa elementy. Pierwszym z nich jest wola: system prawny lub osoba chce, aby prawda pozostała ukryta. Tajemnica nie powstaje przez zwykłe zaniechanie lub zaniedbanie. Drugim elementem jest relatywna konstrukcja sekretu, poprzez którą rozróżnia się posiadających wiedzę od nieznających prawdy, niezależnie od liczby osób mających wiedzę zastrzeżoną tajemnicą i przynajmniej domniemujących, że wolą systemu prawnego lub określonej osoby jest, aby tajemnica pozostała zachowana. Tajemnica jest przekazywana ustnie lub pisemnie (tajemnica zawarta w dokumentach)⁷. Tak rozumiana tajemnica została wprowadzona do systemu prawa kościelnego. Głównymi obszarami w prawie kanonicznym, w których jest przewidywana tajemnica, są: sakramenty, administracja i proces.

Trzeba zauważyć, że w prawie kanonicznym spotyka się różne rodzaje (poziomy) tajemnicy, także odnośnie do mocy, z jaką jest ona nakładana. Najwyższą i najściślejszą formą tajemnicy jest pieczęć sakramentalna, którą spowiednik jest związany jako szafarz sakramentu pokuty. Istnieje również tajemnica papieska, której nie można naruszać nawet ze względu na większe dobro i z najpilniejszej przyczyny, a także tajemnica urzędowa (i zawodowa), w szczególności sędziów i innych urzędników sądowych i kurialnych, a także duszpasterzy. W wielu przypadkach obowiązek zachowania tajemnicy może zostać wzmocniony poprzez złożenie przysięgi lub obietnicy, co nie umniejsza faktu, że ktoś już jest zobowiązany do

⁵ Por. kan. 489.

⁶ Por. R. Palomino, *Secreto*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. VII, ed. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, s. 181; por. R. Coronelli, *Il significato ecclesiale del segreto*, „Quaderni di diritto ecclesiale”, 26 (2013) nr 1, s. 10-11.

⁷ Por. Palomino, *Secreto*, s. 181; Coronelli, *Il significato*, s. 11.

zachowania tajemnicy na mocy wymogu prawnego, w oparciu o sprawowany urząd lub wykonywaną służbę, lub na mocy tajemnicy naturalnej, która jest narzucona przez samą naturę rzeczy, ponieważ jej ujawnienie spowodowałoby niesprawiedliwą szkodę lub krzywdę⁸.

Z tego, co podano, wynika, że kategoria sekretu posiada doniosłe znaczenie w porządku kanonicznym. Ma ona chronić jednostkę (ochrona dobra prywatnego osób fizycznych: poszanowanie ich prawa do dobrego imienia i prywatności oraz ochrona przed innymi krzywdami, o czym stanowi kan. 220 KPK) i wspólnotę (z miłością chronić dobro publiczne Kościoła, w szczególności wolność tych, którzy muszą podejmować decyzje), wolność jednostki i wolność wspólnoty, choć w Kościele sfera prywatna i sfera publiczna nigdy nie są łatwe do rozróżnienia czy rozdzielenia. Szczególne znaczenie posiada sekret w procesach karnych (zarówno, gdy chodzi o przestępstwa poufne, jak i w „zwyczajnych” sprawach karnych). Sekret stanowi ochronę wolności Kościoła przed nadmiernymi ingerencjami i naciskami zewnętrznymi, umożliwiając mu jak najlepsze wypełnianie swojego zadania w świecie dla dobra ludzkości, chroni instytucje kościelne, służy poszanowaniu prywatności osób, zachowaniu autonomii Kościoła katolickiego, ułatwia normalne funkcjonowanie instytucji i realizację dobra wspólnego⁹. Spektakularnym przejawem dowartościowania tajemnicy w prawie kanonicznym i funkcjonowaniu Kościoła jest kanoniczna instytucja tajnego archiwum w kurii diecezjalnej, której cele pokrywają się z celami kanonicznej kategorii sekretu¹⁰.

Obowiązek ustanowienia i troska o archiwum tajne

Istnienie tajnych archiwów w kuriach biskupich¹¹ jest uzasadnione, z jednej strony troską o ochronę informacji, których ujawnienie mogłoby zaszkodzić właściwemu zarządzaniu sprawami kościelnymi i – bardziej ogólnie – zagrozić *bonum Ecclesiae*, a z drugiej strony w celu zachowania dobrego imienia i prywatności

⁸ Por. Coronelli, *Il significato*, s. 50-53.

⁹ Por. Palomino, *Segreto*, s. 182; Coronelli, *Il significato*, s. 53-54; Rhode, *Trasparenza e segreto*, s. 479-481.

¹⁰ Nazwa „archiwum tajne” została wprowadzona przez Pontifica Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, „Communicaciones”, 13 (1981) s. 124. Po raz pierwszy o tajnym przechowywaniu niektórych dokumentów (o tajnych rejestrach) oficjalnie wspomniano w liście Benedykta XIV *Satis vobis compertum* z 17 listopada 1741 roku w związku z tzw. małżeństwami sumienia, zawartymi tajemnie, ale ważnie (*matrimonio conscientiae*). Benedictus XIV P.P., *Litterae encyclicae „Satis vobis”* (17 Novembris 1741), § 10, w: *Codici Iuris Canonici Fontes*, vol. I, a cura di P. Gasparri, Città del Vaticano 1937, nr 319, s. 701-705. W dniu 1 stycznia 1912 roku papież Pius X wydał konstytucję apostolską *Etsi nos* (Pius P.P. X, *Constitutio Apostolica „Etsi Nos”* (1 Ianuarii 1912), nr 78, „Acta Apostolicae Sedis”, 4 (1912) s. 5-22), która zawierała nowe przepisy dla wikariatu Rzymu i ustanowiła cztery wydziały w kurii. Zarządził, aby w każdym wydziale utworzono dwa archiwa, w tym archiwum tajne i archiwum ogólne. Zarówno encyklika *Satis vobis*, jak i konstytucja *Etsi nos* są przytaczane jako główne źródła w stanowieniu uniwersalnych norm dla archiwów diecezjalnych w Kodeksie prawa kanonicznego z 1917 roku.

¹¹ Przedmiotem niniejszego artykułu jest wyłącznie instytucja archiwum tajnego w kurii diecezjalnej.

osób fizycznych, o czym traktuje kan. 220 KPK¹². Stąd kan. 489 § 1 zobowiązuje biskupa diecezjalnego do utworzenia w kurii tajnego archiwum, oddzielnego od archiwum zwyczajnego¹³. Prawodawca wyraźnie zarządza: „W kurii diecezjalnej (*sit in curia dioecesana*) powinno także być archiwum tajne albo przynajmniej (w drodze wyjątku) w ogólnym archiwum powinna się znajdować kasa pancerna, dobrze zamknięta i umocowana (do podłogi lub ściany, a zatem nie może być przenoszona), której nie da się wynieść z miejsca”¹⁴. Wspomniane tajne archiwum ma być różne od archiwum zwyczajnego. Francesco Coccopalmerio pisze, że musi to być albo oddzielna jednostka archiwum diecezjalnego, albo oddzielny obiekt w tej jednostce, albo część tego obiektu¹⁵. W archiwum tajnym „należy przechowywać z największą starannością (*cautissime*) dokumenty tajne”¹⁶. Należy więc umieścić w nim takie dokumenty, których trzeba „strzec z największą starannością”. Wypada zauważyć, iż ustawodawca wymaga wyższego stopnia staranności w strzeżeniu dokumentów umieszczonych w archiwum tajnym aniżeli w archiwum zwyczajnym, dlatego też w kan. 489 § 1 używa innego wyrażenia aniżeli w kan. 486 § 2 („z największą troską należy strzec”). Tak więc natura archiwum tajnego jest zdeterminowana dokumentami, które mają być w nim przechowywane, opieką nad archiwum, dostępem do niego i zakazem usuwania zeń dokumentów. Istota i koncepcja tajnego archiwum zawarta jest w końcowych słowach tekstu kan. 489 § 1, „że należy tam przechowywać z największą starannością dokumenty tajne” (*in quo scilicet documenta secreto servanda cautissime custodiantur*). Dokumentacja, która ma być przechowywana w tajnym archiwum, jest zazwyczaj wysoce poufna

¹² Por. G. Boni, *Archivo secreto*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. I, ed. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, s. 457; D. Le Tourneau, *La place des archives ecclésiastiques dans l'Église*, „Revue de droit canonique”, 64 (2014) n° 1, s. 105. „Sama natura archiwów tajnych sprawia, że są one odpowiednimi miejscami dla materiałów poufnych i różnych dokumentów o charakterze osobistym”. Ch. Kekumano, *The Secret Archives of the Diocesan Curia*, Washington 1954, s. 12.

¹³ Por. Le Tourneau, *La place des archives*, s. 105.

¹⁴ Nazwa „tajne” została wprowadzona przez Coetus „*De Populo Dei*”, „*Communicationes*” 13 (1981), s. 124. Drobiazgowe ustawodawstwo Kodeksu z 1917 roku dotyczące archiwów tajnych (kan. 379-382) w aktualnym Kodeksie zostało zredukowane do dwóch kan. 489-490. Przepisy Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku dotyczące tajnych archiwów diecezjalnych zostały złączone w detalach (szczególnie w kwestii dwóch odrębnych kluczy), chociaż koncepcja miejsca ograniczonego w dostępie do niektórych materiałów o charakterze poufnym pozostaje nienaruszona. K. McKenna, *Confidential Clergy Matters and the Secret Archives*, „*Studia canonica*”, 26 (1992) s. 202. „W typologii kościelnej (...) w porządku funkcjonalnym istnieją archiwa bieżące (dokumenty dotyczące życia i zarządzania organem), archiwa historyczne (dokumenty o znaczeniu historycznym), diecezjalne archiwa tajne (dokumenty spraw karnych, zaświadczenia o małżeństwach zawieranych w sumieniu, dyspensy od ukrytych przeszkód itp.)”. Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici* (2 febbraio 1997), art. 2, *Enchiridion dei Beni Culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*, Bologna 2002, s. 312-340.

¹⁵ *Comentario a los cán. 489-490*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, ed. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, Pamplona 1996, s. 1108.

¹⁶ Kan. 489 § 1.

lub ma charakter osobisty i może obejmować sprawy sumienia (forum wewnętrzne)¹⁷. Są to dokumenty zastrzeżone *ex natura rei vel ex iuris praescripto* (z natury rzeczy lub z przepisów prawa) oraz te, które „samo prawo, biskup i zdrowy rozsądek uznają, że powinny być chronione przed niedyskrecją i rozgłosem”¹⁸. Oczywiście, również w archiwum tajnym akta muszą być starannie uporządkowane, by uniknąć w ten sposób ich chaotycznego narastania: normy ustanowione w kan. 486 KPK dotyczące archiwum wspólnego powinny być przydatne w tym względzie, a sporządzenie spisu lub katalogu tego archiwum powinno być wyraźnie nakazane, jak to uczyniono w kan. 379 § 2 KPK¹⁹.

Kanon 490 traktuje o bardziej rygorystycznym ograniczeniu dostępu do dokumentów przechowywanych w tajnym archiwum diecezjalnym aniżeli w archiwum ogólnym. Zgodnie z normą prawną zawartą w kan. 490 § 1 „klucz od tajnego archiwum może mieć tylko biskup”²⁰ (tylko biskup posiada klucz lub w przypadku oddzielnego pomieszczenia albo sejfu zna szyfr lub ma dostęp elektroniczny), zaś w kan. 490 § 3 stanowi się, że „dokumenty nie mogą być usuwane z archiwum tajnego”. Tak więc tylko biskup ma prawo dostępu do archiwum tajnego. Norma ta jest bardziej restrykcyjna niż początkowo przewidywano, ponieważ kanclerz, który może być wiernym świeckim, został wykluczony z dostępu do archiwum, podobnie jak kapłan delegowany przez biskupa²¹. Jednak prawodawca w kan. 490 § 1, stanowiąc, że klucz od tajnego archiwum może mieć tylko biskup, tym samym nie określa, kto może korzystać z tego klucza, ale biorąc pod uwagę obowiązki kanclerza i moderatora kurii (ale nie archiwisty kurialnego, jeśli taki urząd istnieje), wydaje się logiczne, że tylko biskup diecezjalny może zezwolić im na dostęp do tego archiwum w celu przechowywania dokumentów, dokonywania zapisów w znajdujących się tam rejestrach i niszczenia dokumentów²². Wydaje się, że biskup diecezjalny nie musi być osobiście odpowiedzialny za wypełnianie wymienionych działań, ale winien kanclerzowi umożliwić dostęp do archiwum. Biskup mógłby

¹⁷ I. Waters, *The Law of Secrecy in the Latin Church*, „The Canonist”, 7 (2016) no. 1, s. 80; J. Krukowski, *Komentarz do kan. 389-390*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2, ks. II (1), *Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 372; zob. S. Holland, *Archives: in service of culture and learning*, „The Jurist”, 46 (1986) no. 2, s. 630. „Tajne archiwum, ustanowione zgodnie z powszechnym prawem kanonicznym, musi być prowadzone z należyтым uwzględnieniem jego szczególnego charakteru”. Conferenza Episcopale Italiana, *Decreto generale, „disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza”* (20 ottobre 1999), art. 6 § 4, „Notiziario CEI”, 43 (1999) nr 10, s. 376-397.

¹⁸ Boni, *Archivo secreto*, s. 456.

¹⁹ Tamże, s. 459. „Etiam huius secreti archivi vel armarii iuventarium seu catalogna conficiatur ad normam can. 375 § 2”. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, a cura di P. Gasparri, Romae 1917, kan. 379 § 2 (dalej: KPK17).

²⁰ W Kodeksie z 1917 roku tajne archiwum zamykało się na dwa odmienne klucze; jeden z nich miał biskup, drugi zaś wikariusz generalny lub, w przypadku braku wikariusza generalnego, kanclerz. Sam tylko biskup (lub administrator apostolski) miał prawo w razie potrzeby zażądać drugiego klucza i bez świadków przeglądać tajne akta (KPK17 kan. 379 § 3, 4); por. Kekumano, *The Secret Archives*, s. 65.

²¹ Por. „Communicationes” 13 (1981), s. 124; 24 (1992), s. 52, 61, 64, 86, 119 i 128.

²² Kan. 489; por. Krukowski, *Komentarz do kan. 389-390*, s. 373.

zobowiązać moderatora i kanclerza do złożenia dodatkowej przysięgi dochowania tajemnicy odnośnie do zawartości archiwum tajnego²³. Należy sądzić, że biskup diecezjalny mógłby zezwolić, aby drugi egzemplarz klucza lub innego środka dostępu do archiwum znajdował się w posiadaniu moderatora kurii lub wikariusza generalnego i był używany w ich obecności przez kanclerza. Taki zabieg pozwoliłby zachować wyższy poziom bezpieczeństwa właściwy dla tajnego archiwum, ale nadal umożliwiałby rozsądny i konieczny dostęp. Wspomniane zezwolenie biskupa nie naruszałoby tajnego charakteru archiwum ani nie powodowałoby nieograniczonego wglądu w jego zawartość nawet przez kanclerza²⁴.

Odnosnie do klucza do archiwum tajnego należy jednak podjąć określone środki ostrożności w pewnych sytuacjach, gdyż: klucz może zostać zgubiony; może być całkowicie niedostępny w sytuacji *sede impedita* (jeśli lista kapłanów do zarządu diecezją wspomniana w kan. 413 powinna zostać skonsultowana), np. dlatego że biskup uwięziony lub wygnany nosi klucz ze sobą; klucz może być niemożliwy do odnalezienia po śmierci biskupa. Aby uniknąć w takich przypadkach konieczności włamywania się do tajnego archiwum, wydaje się, że powinno się postarać o wykonanie kopii wspomnianego klucza²⁵.

W żadnym wypadku z tajnego archiwum ani z kasy pancernej nie wolno wyносить dokumentów. Zakaz ten dotyczy także biskupa diecezjalnego. Biskup może tylko dla własnej wiedzy korzystać z informacji zawartych w tym archiwum, ale nie może z niego wynosić dokumentów, usuwać ich czy powielać w jakikolwiek sposób²⁶. W związku z tym należy dokonać rozróżnienia między dokumentami zdeponowanymi w tajnych archiwach ze względu na wymóg prawny, o czym będzie się mówić niżej (np. dyspensy małżeńskie na forum wewnętrznym), a tymi, które zostały tam umieszczone według uznania biskupa lub kanclerza. Zakaz usuwania tych ostatnich z archiwów nie powinien być jednak interpretowany tak rygorystycznie, jak usuwanie tych pierwszych²⁷.

Od czasu wprowadzenia przepisów dotyczących tajnych archiwów w KPK z 1917 roku, ale i w KPK z 1983 roku pojawiło się wiele nowoczesnych wynalazków i technologii. Rozwiązania takie jak kserokopiarki czy skanery budzą pytania dotyczące powielania materiałów znajdujących się w omawianych archiwach. Trzeba jednak przestrzec przed zezwalaniem na powielanie materiałów z tajnych archiwów, ponieważ byłoby to równoznaczne z ich usunięciem, a intencją przepisów dotyczących tych zbiorów nie jest zwyczajne zachowanie oryginału, ale uniknięcie rozpowszechniania informacji zawartych w dokumencie. Mogą jednak

²³ Choć są oni już wcześniej zobowiązani do dochowania tajemnicy kurialnej przy obejmowaniu urzędu (kan. 471, nr 2).

²⁴ Por. B. Cusack, *Commentary on canons 489-490*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. J. Beal, New York 2000, s. 643-644; McKenna, *Confidential Clergy Matters*, s. 203.

²⁵ Por. G. Bier, *Volk Gottes: Innere Ordnung der Teilkirchen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Bd. 3, Hg. K. Lüdicke, Essen 1985, kan. 490/2.

²⁶ Por. Le Tourneau, *La place des archives*, s. 105; Krukowski, *Komentarz do kan. 389-390*, s. 373.

²⁷ Por. J. Alesandro, *Commentary on canons 489-490*, w: *The Code of Canon Law: A Text and Commentary*, ed. J.A. Coriden, T.J. Green, D. Heintschel, New York 1985, s. 397.

zaistnieć okoliczności, w których taki dostęp do archiwum jest konieczny: biskup diecezjalny mógłby zezwolić na sporządzenie uwierzytelnionych kopii do uzasadnionego poufnego użytku. W takich przypadkach po wykorzystaniu kopie powinny jednak zostać zwrócone kanclerzowi w celu ich archiwizacji lub zniszczenia²⁸.

Podczas wakatu stolicy biskupiej nie wolno otwierać tajnego archiwum ani szafy z tajnymi dokumentami. Może otworzyć je tylko administrator diecezji w razie prawdziwej konieczności, która jest pozostawiona jego roztropnemu osądowi²⁹. Odnosnie do dostępu do tajnego archiwum diecezji w sytuacji *sede impedita* brak jest normy kodeksowej. Józef Krukowski zauważa, że „na zasadzie analogii – na podstawie kan. 414 – należy wnioskować, iż może mieć do niego dostęp tymczasowy administrator diecezji”³⁰. Oczywiście, także w tym przypadku z tajnego archiwum lub kasy pancernej nie wolno wynosić i usuwać dokumentów³¹.

W szczególności, administrator diecezjalny powinien strzec z wyjątkową sumiennością wszystkich dokumentów kurii diecezjalnej, nie wolno mu ich zabierać, niszczyć lub cokolwiek w nich zmieniać. Z taką samą sumiennością będzie czuwał, aby nikt inny nie mógł naruszyć archiwum kurii. Jedynie w razie prawdziwej konieczności i tylko on sam może mieć dostęp do tajnego archiwum kurii³².

Tak zatem ponieważ otwieranie archiwów tajnych podczas *sede vacante* jest wyraźnie określone przez prawo jako wyjątek, to zwrot *vera necessità* musi być

²⁸ Tak uważa McKenna, *Confidential Clergy Matters*, s. 203, powołując się na Alesandro, *Commentary on canons 489-490*, s. 397. Wydaje się jednak, że należy przyznać rację G. Boni, która jest zdania, iż w odniesieniu do wszystkich dokumentów niejawnych nie można dochodzić prawa do ich zbadania lub wglądu w nie ani do uzyskania ich zaświadczeń lub kopii, nawet jeśli odnoszą się one do osoby składającej wniosek (Boni, *Archivo secreto*, s. 457), a także G. Bierowi, który stwierdza: „Ograniczenia, które uniemożliwiają ujawnienie tajnych dokumentów, mają również zastosowanie do udostępniania autentycznych odpisów lub kopii. W związku z tym intencją ustawodawcy nie może być przekazywanie lub nawet sporządzanie kopii tajnych dokumentów” (*Volk Gottes: Innere Ordnung der Teilkirchen*, kan. 490/4). Słuszną uwagę Boni i Biera poświadcza pośrednio następująca konstatacja: „Słuszne jest jednak ograniczenie wglądu do akt osobowych i innej korespondencji, które ze swej natury są poufne lub które osoby odpowiedzialne uważają za takie. Nie odnosimy się tutaj do tajnego archiwum kurii diecezjalnej, które jest wyraźnie omówione w kan. 489-490, ale ogólnie do archiwów kościelnych”. *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici*, art. 4. 2; por. E. Zanetti, *L'archivio diocesano e il cancelliere*, „Quaderni di diritto ecclesiale”, 14 (2001) nr 2, s. 151.

²⁹ Kan. 490 § 2. A. Lauro, *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, „Archiva Ecclesiae”, 28-29 (1985-1986) s. 34. W pracach nad rewizją Kodeksu planowano, aby delegat administratora diecezjalnego mógł również otworzyć tajne archiwum, ale w ostatecznym tekście zrezygnowano z takiej możliwości. Por. „Communicationes”, 24 (1992) s. 52, 61, 86, 119; 13 (1981), s. 124.

³⁰ *Komentarz do kan. 389-390*, s. 373.

³¹ Kan. 490 § 3.

³² Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), nr 243, Città del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* (22 lutego 2004), Kielce 2005.

interpretowany ściśle³³. Taka konieczność istnieje np. tylko wtedy, gdy dokument, który ma być zachowany w tajemnicy, nie może być przechowywany poza tajnym archiwum do końca wakatu bez ryzyka poważnych niedogodności (np. w przypadku dyspensy od małżeństwa udzielonej *in foro interno non sacramentali*). Stąd, jeśli istnieją uzasadnione wątpliwości co do zezwolenia na otwarcie tajnego archiwum w konkretnym przypadku, powinny one zasadniczo przemawiać przeciwko istnieniu rzeczywistej konieczności³⁴.

Dokumenty stanowiące zasób archiwum tajnego

Dokumenty, które należy przechowywać w tajnym archiwum, dotyczą wydarzeń z życia wewnętrznego diecezji, jak i zarządzania nią. Zgodnie z prawem powszechnym, dokumentami podlegającymi zdeponowaniu w tajnym archiwum są przede wszystkim te, o których traktuje kan. 489 § 2 KPK. Norma ta odnosi się do spraw karnych w kwestiach moralnych, a zatem dotyczy wszystkich dokumentów, w których odnotowano moralnie naganne zachowanie, a ich ujawnienie mogłoby zaszkodzić reputacji oskarżonego, a nawet osób poszkodowanych przez działania sprawcy³⁵.

Jednak w różnych miejscach Kodeksu wyraźnie wymieniane są dokumenty, które winny się znajdować w tajnym archiwum. Należą do nich:

- reskrypt dyspensy udzielonej w zakresie wewnętrznym pozasakramentalnym³⁶;
- księga małżeństw celebrowanych *sub secreto*³⁷;
- akta kanonicznego upomnienia i nagany³⁸;
- akta postępowania i dekrety w sprawach karnych, jeżeli nie jest to konieczne do procesu karnego³⁹;
- dokumenty wynikające z procedury regulowanej w *Vos estis lux mundi*⁴⁰ (która nie jest procesem karnym: sądowym ani administracyjnym, lecz jest postępowaniem analogicznym do dochodzenia wstępnego przewidzianego w kan. 1720 KPK, które poprzedza proces karny), w sytuacji podejrzenia, że wyższy przełożony kościelny hamował lub zupełnie uniemożliwiał przeprowadzenie dochodzeń karnych przeciwko duchownym, najczęściej swoim podwładnym, w sprawie przestępstw wykorzystania seksualnego osoby małoletniej lub bezbronnej⁴¹.

³³ Kan. 18.

³⁴ Por. Bier, *Volk Gottes: Innere Ordnung der Teilkirchen*, kan. 490/3.

³⁵ Boni, *Archivo secreto*, s. 456.

³⁶ Kan. 1082.

³⁷ Kan. 1133.

³⁸ Kan. 1339 § 3.

³⁹ Kan. 1719; zob. *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici*, art. 2.

⁴⁰ Franciscus PP., *Lettera Apostolica in forma motu proprio „Vos estis lux mundi”* (7 maggio 2019), „L'Osservatore Romano”, 106 (2019) s. 10.

⁴¹ Por. P. Majer, *Kanoniczna odpowiedzialność biskupa w związku z czynami podległych mu duchownych. Przestępstwa seksualne wobec małoletnich*, Kraków 2023, s. 197-198 i 203. „Istnieje obowiązek posiadania archiwum w kurii (kan. 489 CIC i 259 CCEO), w którym przechowywane są dokumenty, które należy zachować w tajemnicy, takie jak te wynikające z postępowania przeprowadzonego po otrzymaniu doniesień (wynikające z procedury zawartej w *Vos estis lux mundi*), jeśli nie są one wymagane w sądowym lub administracyjnym procesie karnym (kan. 1719 CIC

Ponadto jako przykład innych dokumentów, które mogą być przechowywane w tajnym archiwum, można przywołać następujące kanony, chociaż nie wspominają one wyraźnie o archiwum tajnym:

- wykaz osób, które mają przejąć rządy diecezją w sytuacji *sede impedita*⁴²;
- lista kapłanów zdatnych do biskupstwa⁴³;
- w razie potrzeby dokumenty dotyczące opinii o życiu duchownego wydane w postępowaniu w sprawach inkardynacji duchownego na drodze ekskardynacji⁴⁴.

Wreszcie biskup zawsze może zarządzić, aby inne dokumenty, ze względu na ich wrażliwy lub tajny charakter lub dlatego że ich rozpowszechnienie albo ujawnienie mogłoby poważnie zaszkodzić reputacji danej osoby lub wywołać skandal we wspólnocie, były przechowywane w tajnym archiwum (choć prawo powszechne tego nie wymaga):

- dyspensy od przeszkód i nieprawidłowości do przyjęcia święceń⁴⁵;
- dekrety o wydaleniu z instytutu zakonnego na prawie diecezjalnym⁴⁶;
- dokumenty dotyczące badania kandydatów do święceń⁴⁷;
- dokumenty dotyczące utraty stanu duchownego przez stwierdzenie nieważności święceń jako kara za określone w prawie przestępstwo czy na skutek zwolnienia z obowiązków stanu duchownego⁴⁸.

Niszczenie dokumentów z archiwum tajnego

Ustawodawca w kan. 489 § 2 nakazuje każdego roku zniszczyć dokumenty znajdujące się w tajnym archiwum, a pozostawić tylko krótkie streszczenie, w dwu kategoriach spraw:

- dokumenty w sprawach karnych odnoszące się do osób już nieżyjących (zniszczyć całkowicie);

i 1470 CCEO). Przewiduje się również, że dokumenty te są corocznie niszczone pod pewnymi warunkami (por. kan. 489 § 2 CIC i 259 § 2 CCEO)”. R. Rodríguez-Ocaña, *El motu proprio „Vos estis lux mundi”*, „Ius Canonicum”, 59 (2019) s. 864-865.

⁴² Kan. 413 § 1.

⁴³ Kan. 377 § 2.

⁴⁴ Por. kan. 269, nr 2; kan. 645 § 2 i 4 – chodzi o informacje dotyczące przyjęcia duchownego do nowicjatu zakonnego.

⁴⁵ Kan. 1047-1048.

⁴⁶ Kan. 700.

⁴⁷ Por. kan. 1051-1052. „Akt rozeznania przydatności kandydata nazywany jest *skrutynium* (kan. 1051) i musi być dokonany na każdym z czterech etapów formacji kapłańskiej: przyjęcia, posługi, diakonatu i kapłaństwa. W przypadku kandydatów do diakonatu stałego *skrutynia* również muszą zostać przeprowadzone. Cała pisemna dokumentacja dotycząca każdej z weryfikacji musi być przechowywana w osobistej teczce (dossier, posizione) dla każdego kandydata, a po otrzymaniu święceń diakonatuteczka ta winna zostać przekazana z archiwum seminarium lub domu formacyjnego do archiwum kurii diecezjalnej lub odpowiedniego przełożonego wyższego”. Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, *Carta circular „Entre las más delicadas”* (10 novembre 1997), nr 4, „Notitiae”, 33 (1997) s. 495-506.

⁴⁸ Kan. 290-293.

- dokumenty w sprawach karnych, w których przed dziesięciu laty zapadł wyrok skazujący (pozostawić tylko krótkie streszczenie).

Przywołany drugi paragraf kan. 489 KPK zasadniczo podejmuje normę zawartą już w kan. 379 § 1 Kodeksu pio-benedyktyńskiego: każdego roku dokumenty spraw karnych w sprawach obyczajowych dotyczących osób, które zmarły, i dokumenty w sprawach karnych, w których przed dziesięciu laty zapadł wyrok skazujący, muszą zostać zniszczone (w KPK z 1983 roku użyto słowa *destruantur* – „mają zostać zniszczone”⁴⁹, podczas gdy w KPK z 1917 roku zastosowano słowa *quamprimum comburantur* – „tak szybko, jak to możliwe, mają zostać spalone”), zachowując krótkie streszczenie faktów wraz z tekstem wyroku kończącego postępowanie. Papieska Komisja ds. Interpretacji KPK z 1917 roku wyjaśniła w deklaracji z 5 czerwca 1941 roku, że krótkie streszczenie faktów i tekst ostatecznego wyroku powinny być przechowywane tylko w sprawach dotyczących osób żyjących⁵⁰.

Tak więc dokumenty procesowe dotyczące spraw karnych w sprawach obyczajowych nie mają być przechowywane na stałe, tak jak inne dokumenty, ale mają zostać zniszczone po śmierci oskarżonego lub po upływie dziesięciu lat od skazania. W kan. 489 § 2 znajduje się wyraźne odniesienie nie do *sententia definitiva* (wyrok ostateczny, który może być uniewinniający), ale do *sententia condemnatoria* (wyrok skazujący), tj. wyroku, na mocy którego nałożona została kara. Wynikają z tego dwie konstatacje: albo dokumenty z postępowań o przestępstwa obyczajowe zakończone uniewinnieniem nie powinny być w ogóle przechowywane w tajnym archiwum, albo dokumenty te nie powinny być niszczone. Ponieważ przynajmniej dokumenty z postępowania przygotowawczego są przechowywane w tajnym archiwum zgodnie z kan. 1719 i dokumenty te są, przynajmniej w szerszym znaczeniu, częścią dokumentów sprawy karnej, to domniemanie przemawia za drugą konstatacją. Dokumenty dotyczące postępowania w sprawach obyczajów, w którym nie orzeczono kary, muszą być zatem przechowywane przez okres dłuższy niż dziesięć lat, ale w każdym przypadku muszą zostać zniszczone po śmierci oskarżonego. Ze względów praktycznych przewiduje się ich coroczne niszczenie. Dokumenty nie muszą być niszczone natychmiast po upływie terminu lub po śmierci oskarżonego; wystarczy raz w roku sprawdzić, które kwalifikują się do zniszczenia. Przed zniszczeniem dokumentów obyczajowych spraw karnych należy przygotować krótkie streszczenie faktów i przechowywać je wraz z tekstem prawomocnego wyroku. Wyrok zawiera uzasadnienie prawne i faktyczne, które doprowadziło do

⁴⁹ Odnosnie do sposobu zniszczenia dokumentów Kodeks pozostawia to roztropności biskupa. Może je spalić lub użyć niszczarki biurowej do dokumentów. Nie wolno mu jednak zatrudnić do tego firmy wykonującej usługi niszczenia dokumentów; zresztą ilość dokumentów w archiwum tajnym diecezji przeznaczonych do likwidacji nie jest duża.

⁵⁰ D. Utrum verba canoni s 379 § 1: retento facti brevi summario cum textu sententiae definitivae, referenda sint tantum ad causas, quae a decennio sententia condemnatoria absolutae sunt, an etiam ad causas, quarum rei vita cesserint. R. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Pontificia Commissio ad Codicis Canones Authentice Interpretandos, *Responsa ad proposita dubia* (5 Augusti 1941), „Acta Apostolicae Sedis”, 33 (1941) s. 378.

jego wydania (kan. 1612); w związku z tym należy przechowywać nie tylko treść wyroku, ale cały jego odpis⁵¹.

Należy zauważyć, że przepis o niszczeniu dokumentów należy interpretować ściśle, tak pod względem przedmiotowym (zniszczyć tylko wyraźnie wymienione tam dokumenty), jak i czasowym (tylko po śmierci osób ukaranych i tych, wobec których zapadł wyrok skazujący przed dziesięciu laty), i nie podlega on analogicznemu poszerzeniu, co wyklucza możliwość uzasadniania nim niszczenia innych rodzajów materiałów archiwalnych. W związku z tym jest to przepis, który niewątpliwie będzie musiał być stosowany sporadycznie, gdyż już teraz procesy tego typu zdarzają się rzadko⁵².

Niewątpliwie podstawowym uzasadnieniem przepisu o niszczeniu dokumentów jest kościelna postawa miłosierdzia i ewangelicznego zrozumienia wobec tych, którzy naruszyli prawo Boże i kanoniczne oraz popełnili grzech mogący spowodować późniejsze zniesławienie lub zgorszenie: chodzi o to, aby pamięć o osobie nie została ostatecznie naznaczona zniesławiającym wydarzeniem. W interesie Kościoła leży zarówno zachowanie dobrej reputacji poszczególnych osób – nawet jeśli popełniły one poważne przewinienie – jak i uniknięcie skandalu lub zapobieżenie wewnętrznym konfliktom, które mogłoby wynikać z rozpowszechniania takich wiadomości. Dlatego też przepis ten – całkowicie różniący się od prawa świeckiego, w którym nie przewidziano nic podobnego – odzwierciedla szczególną naturę i dynamikę porządku kanonicznego⁵³.

Podsumowanie

Kategoria sekretu posiada ważne znaczenie w porządku kanonicznym. Ma ona chronić jednostkę i wspólnotę, wolność poszczególnych wiernych i wolność społeczności kościelnej. Szczególne znaczenie posiada sekret w procesach karnych (zarówno, gdy chodzi o przestępstwa poufne, jak i w „zwyczajnych” sprawach karnych). Sekret stanowi ochronę wolności Kościoła przed nadmiernymi ingerencjami i naciskami zewnętrznymi, umożliwiając mu jak najlepsze wypełnianie swojego zadania w świecie, chroni instytucje kościelne, służy poszanowaniu prywatności osób, zachowaniu autonomii Kościoła katolickiego, ułatwia normalne funkcjonowanie instytucji i realizację dobra wspólnego. Taką rolę sekretu w sposób namacalny spełnia kanoniczna instytucja tajnego archiwum w kurii diecezjalnej, której cele pokrywają się z celami kanonicznej kategorii sekretu.

W każdej kurii diecezjalnej powinno być archiwum tajne albo przynajmniej w ogólnym archiwum powinna się znajdować kasa pancerna, dobrze zamknięta i umocowana, której nie da się wynieść z tego miejsca. Należy tam przechowywać z największą starannością dokumenty tajne. Klucz od tajnego archiwum może

⁵¹ Por. Bier, *Volk Gottes: Innere Ordnung der Teilkirchen*, kan. 489/4.

⁵² Por. Boni, *Archivo secreto*, s. 458.

⁵³ Por. tamże; por. kan. 220. O niszczeniu dokumentów w archiwach sądów kościelnych odnośnie do orzeczenia nieważności małżeństwa traktuje dekret: *Supremum Signaturae Apostolicae Tribunal, Decretum generale exsecutorium de actis iudicialibus conservandis* (13 Augusti 2011), „Acta Apostolicae Sedis”, 103 (2011) s. 626-628, gdzie na s. 627 przywołuje się przez analogię kan. 489 § 2 KPK.

mieć tylko biskup, a podczas wakansu stolicy biskupiej i sytuacji *sede impedita* nie wolno otwierać tajnego archiwum lub kasy pancernej, chyba że w razie prawdziwej konieczności uczyni to osobiście administrator diecezjalny. Z tajnego archiwum lub kasy pancernej nie wolno wynosić dokumentów, dotyczy to także biskupa diecezjalnego.

W celu ochrony dobrego imienia osób, które popełniły przestępstwo w dziedzinie obyczajów, każdego roku należy zniszczyć dokumenty obyczajowych spraw karnych, gdy oskarżone w nich osoby zmarły, albo spraw zakończonych przed dziesięciu laty wyrokiem skazującym, zachowując krótkie streszczenie faktów wraz z tekstem wyroku kończącego postępowanie.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Benedictus XIV P.P., *Litterae encyclicae „Satis vobis”* (17 Novembris 1741), w: *Codicis Iuris Canonici Fontes*, vol. I, a cura di P. Gasparri, Città del Vaticano 1937, nr 319, s. 701-705.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25 Ianuarii 1983), „Acta Apostolicae Sedis”, (1983) pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks prawa kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II*, Poznań 2022.
- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, a cura di P. Gasparri auctus, Romae 1917.
- Conferenza Episcopale Italiana, *Decreto generale, „disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza”* (20 ottobre 1999), „Notiziario CEI”, 43 (1999) nr 10, s. 376-397.
- Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), Città del Vaticano 2004; tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* (22 lutego 2004), Kielce 2005.
- Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, *Carta circular „Entre las más delicadas”* (10 novembre 1997), „Notitiae”, 33 (1997) s. 495-506.
- Franciscus PP., *Lettera apostolica in forma motu proprio „Vos estis lux mundi”* (7 maggio 2019), „L'Osservatore Romano”, 106 (2019) s. 10.
- Pius P.P. X, *Constitutio Apostolica „Etsi Nos”* (1 Ianuarii 1912), „Acta Apostolicae Sedis”, 4 (1912) s. 5-22.
- Pontificia Commissio ad Codicis Canones Authentice Interpretandos, *Responsa ad proposita dubia* (5 Augusti 1941), „Acta Apostolicae Sedis”, 33 (1941) s. 378.
- Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa, *La funzione pastorale degli archivi ecclesiastici* (2 febbraio 1997), Bologna 2002, s. 312-340.
- Supremum Signaturae Apostolicae Tribunal, *Decretum generale exsecutorium de actis iudicialibus conservandis* (13 Augusti 2011), „Acta Apostolicae Sedis”, 103 (2011) s. 626-628.

Opracowania

- Alesandro John, *Commentary on canons 489-490*, w: *The Code of Canon Law: A Text and Commentary*, ed. J.A. Coriden, T.J. Green, D. Heintschel, New York, 1985, s. 396-397.
- Bier Georg, *Volk Gottes: Innere Ordnung der Teilkirchen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Bd. 3, Hg. K. Lüdicke, Essen 1985, kan. 489-490.
- Boni Geraldina, *Archivo secreto*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. I, ed. J. Otaduy, A.Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, s. 456-460.
- Coccopalmerio Francesco, *Comentario a los cán. 489-490*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, ed. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, Pamplona 1996.
- Coronelli Renato, *Il significato ecclesiale del segreto*, „Quaderni di diritto ecclesiale”, 26 (2013) nr 1, s. 9-54.
- Cusack Barbara, *Commentary on canons 489-490*, w: *New Commentary on the Code of Canon Law*, ed. J. Beal, New York 2000, s. 642-644.
- Holland Sharon, *Archives: in service of culture and learning*, „The Jurist”, 46 (1986) no. 2, s. 624-632.
- Kekumano Charles, *The Secret Archives of the Diocesan Curia*, Washington 1954.
- Krukowski Józef, *Komentarz do kan. 389-390*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2, ks. II (1), *Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 371-373.
- Lauro Augusto, *Gli archivi ecclesiastici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, „Archiva Ecclesiae”, 28-29 (1985-1986) s. 23-35.
- Le Tourneau Dominique, *La place des archives ecclésiastiques dans l'Église*, „Revue de droit canonique”, 64 (2014) n° 1, s. 95-125.
- Majer Piotr, *Kanoniczna odpowiedzialność biskupa w związku z czynami podległych mu duchownych. Przestępstwa seksualne wobec małoletnich*, Kraków 2023.
- McKenna Kevin, *Confidential Clergy Matters and the Secret Archives*, „Studia canonica”, 26 (1992) s. 191-207.
- Palomino Rafael, *Secreto*, w: *Diccionario General de Derecho Canónico*, vol. VII, ed. J. Otaduy, A.Viana, J. Sedano, Pamplona 2012, s. 180-183.
- Rhode Ulrich, *Trasparenza e segreto nel diritto canonico*, „Periodica de Re Canonica”, 107 (2018) nr 3, s. 465-492.
- Rodríguez-Ocaña Rafael, *El motu proprio „Vos estis lux mundi”*, „Ius Canonicum”, 59 (2019) s. 825-884.
- Waters Ian, *The Law of Secrecy in the Latin Church*, „The Canonist”, 7 (2016) no. 1, s. 75-87.
- Zanetti Eugenio, *L'archivio diocesano e il cancelliere*, „Quaderni di diritto ecclesiale”, 14 (2001) nr 2, s. 144-161.